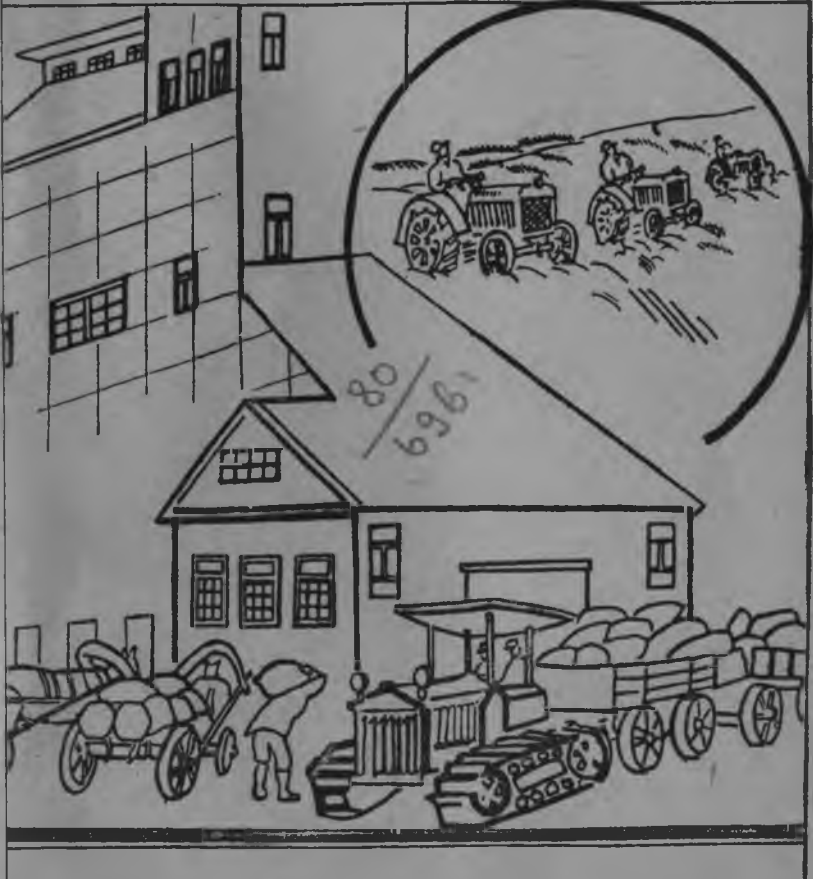

Н 28/9
749

Н. И. ЗУБОВ

КОЛХОЗ КРЭСТЯНЛАН МОГАНЬ ПАЙДАМ ПУА

СР УШЭМ КАЛЫК-ВЛАК РҮДӢ САВЫКТЫШ

~~НЗР-9~~

~~349~~

Мар.п.
2-226

Н. И. ЗУБОВ

КОЛХОЗ КРЭСТІАНЛАН МОГАНЬ ПАЙДАМ ПУА

ИСКАКОВ В. кусарэн.

инв. н.: 329

СР... 2873. 212.
ПНГР 1931 год
Инв. № 28/64

ССР УШЭМ КАЛЫК-ВЛАК РҮДӨ САВЫКТЫШ
Москва 1931

Главлит № А 86246

Заказ № 3416

Тираж 8000 экз.

Книжная ф-ка Центриздата Народов СССР. Москва,
Шлюзовая набережная, 10.

КОЛХОЗ - ВЛАК КУШКЫТ.

Кизытсэ жапыштэ Совет Ушэм мучко колхоз дэнэ колхозлымо паша нэргэн мутланыдымэ ик йалымат муаш ок лий. Кажнэ крэстйанын ойжо гыч колхоз мут ок кұрылт. Моланжэ палэ: колхоз кэчын вийангэш. Кодшо ий кэнэжым Совет Ушэмын пырчэ шурно шочмо районлаштыжэ шошым лэкмэ лэч вара, уло крэстйан озанлык гыч пэлыжэ колхозэш кодыч. Ты колхозник-влакын ұдымо мландышт 30 мильйон гектарыш шуо.

Вэс ой дэнэ, кодшо кум ий коклаштэ колхоз-влакын ұдымо мландышт — XVI партий погынымаштэ Сталин йолташ ойлымо гыч — ниллэ гана шукэмын. Вэс мут дэнэ каласаш гын колхоз-влакын ұдымо мландышт Франций дэнэ Италий кугыжаныш-влакын (ик вэрэш ушэн) ұдымо мландэ шотышко шуын.

Колхозлымо паша вийын ончыко ошкылэш. „Йал озанлыкыштэ куго вашталтмашым—крэстйан-влакын оссо кулак кид йымачын эрык колхоз илышышкэ куснымо куго вашталтмашым ындэ сокыр йэнгат ужэш“ (Сталин).

Тугэ гынат, мэмнан элна пэш кумда, йужо вэрлаштэ, йалыштэ коча годсо курал дэнэ, тош-

то йӧн дэнэ йал озанлык пашам ыштат. Сандэнак шол колхозлымо паша чыла вэрат ик сэмын ок кайэ. Йужо вэрлаштэ чыла йорло дэнэ кокла крэстйан-влак колхозышко пурэн пытэныт, йужо вэрэжэ, йужо районлаштэ крэстйан озанлык-влакын кумышо ужашыжат ушнэн огытыл.

Колхозлымо паша—пэш куго политикэ паша. Сандэнак комунист партий колхозлымо пашан кузэ каймыжым вийын эскэрэн, вуйлатэн шога.

„Колхоз-влакым кумыл шупшмо дэнэ гына ушэн ышташ лийэш“ манын XVI партий погнымашын пунчалжэ ойла. Вийыт административнэ шот дэнэ кышычын йорло дэнэ кокла крэстйаным колхозышко ушаш тӧчымаш—партийын тун корныжым пудыртымаш да, влас лум дэн осалым ыштымаш лийэш.

Партий погнымашын ты нӧргэн лукмо пунчалжэ—илыш гыч лӧктын илыш дэнэ пӧнгыдэмдалтын. Колхозышко крэстйан-влак ышкэ ойышт дэнэ ушнэн вӧлэ колхоз-влакын вийангыштым колхоз пашасэ опыт раш ончыкта. Шэмэр крэстйан колхозышко шоналтыдэ ок ушно. Йорло дэнэ кокла крэстйан ышкэ илышыштышт кажнэ кӧчын колхозын кугӧ пайда пумыжым ужын, колхозышко ушнат.

Сандэнэ, коммунист партий, колхозышко вийыт ушэн, кагазысэ колхозым ышташ тӧчышовлакым пэш чот пӧра. Йорло дэнэ кокла крэстйан-влакын колхозын пайда пуымыжым умлэн, ышкэ кумылышт дэнэ тачэ альэ эрла колхозыш ушнышашыштым комунист партий пэш раш

умла. Пэш палэ, вэрласэ комунист партий йачэй-кэ-влак крэстйанын ышкэ кұмыл шупшын колхозышко ушнымыштым вучэн, нимогань колхозлымо пашам ыштыдымышт куго йонгыш лийэш. Колхозышко ышкэ йогэн пурымым вучэн кийаш ок лий. Кажнэ партий йачэйкэ, кажнэ комунист, кажнэ умлышо колхозник-влак, йалыштэ кажнэ кэчын, посна илышэ йорло дэнэ кокла крэстйан коклаштэ колхозын куго пайда пумыжым умландарэн шогыман.

„Крестйан-влаклан начар пичкэмыш илыш гыч лэкташ ик корно вэлэ—тидэ колхоз“ манын комунист партий шотла. Колхозлымо паша гына крестйаным тошто ұмыраш кұчызё начар илыш гыч, кулак кид йымачын утара. Тидым нигунамат шэмэр крестйанлан мондыман огыл.

Владимир Ильич Лэнин „ожно йорло илымэ ганьэ нужна илыш дэнэ илаш ок лий, сандэнэ ты нужна начар илыш гыч лэкташ йоным кычаш кұлэш“ манын коч кунамат ойла ильэ. Крестйанын ышкэ ужаш изэ мландыштыжэ, ышкэ изэ суртыштыжо, шагал вольыкым кайыквусым ончымо пашаштыжэ ача коча ыштымэ йон дэнэ ыштымыжым шуко ий годсэк, шуко шүдө ий годсэк ужина; Российштат, моло элаштат пашам тыгэ ыштымэ дэнэ крестйан калык пичкэмыш, начар илыш гыч лэктын ок кэрт, пичкэмыш илыш дэнэ пырля йорло калык пойан кид йымалкэ вэрэштэш. Моланжэ пэш палэ, посна илэн йал озанлык ончылно шогышо куго пашам илышыш пурташ ок лий. Адакат тошто илышышкэ,

пичкэмыш, начар илышыш вэлэ чакнэна, тунам адакат шүдо йэнг гыч иктыжэ пойэн, кодшыжо начар илыш дэнак илаш кодэш“, манын Лэнин ойлэн.

Окчабр рэволютсын сэнгымыжмөнгө ик ий вара, 1918 ийыштэ комун дэн комбэд-влак пог-нымаштэ Лэнин йолташ тыгэ ойлыш: „Тигьдэ озанлык-влак гыч куго пырля ушнымо озанлыкышкэ куснымо годым йал озанлыкыштэ паша вий лэкмаш кок кум гана шукэмэш, кок кум гана йэнг вий шагал кучылталтэш ильэ“.

ЙАЛ ОЗАНЛЫКЫН ВАРАШ КОДМЫЖО.

Мэмнан озанлыкнан кизыт вийын кушмыжочылаланат пэш палэ. Мэмнан озанлыкна кушмо, вэс мут дэнэ озанлыкна кушмын тэмпшэ пүтүнъ тунъамбалым йұдыктара. Мэ пэш вийын, куго ошкыл дэнэ ончыко кайэна. Тэвэ пүтүнъ озанлыкын тыгэ кушмо дэнэ тагастырэна гын, йал озанлыкын кугын вараш кодмыжым раш ужына.

Сотсиализм ыштымэ паша вийын кайымэ элыштэ эллан күлэш киндэ нэргэнат шоналтыман.. Сотсиализм ыштышэ пашайэнг-влак киндэ ситышашлык лийын шогыжо манын тыршат. Сандэнэ кизыт пырчэ шурно дэн вольык проблем—йал озанлык пашаштэ тунг пашалан чотлалтэш „пырчэ шурно проблем йал озанлыкын эн тунг тошкалтышыжэ, йал озанлыкын моло пашажым илышыш пуртышосравочышыжо лийман“, манын Сталин йолташ ойлыш. Тышэчын палэ, пырчэ шурно дэн вольык

проблэмым ылышыш пуртэн йал озанлык ончылно шогышо эн ончыл, эн куго пашажым ылышыш пуртэна.

Пырчэ шурным ситышашлык үдэн, лэқтышыжым кугэмдаш, эллан күлэш киндым пуаш йал озанлыкым кугын ончыко нөлталаш күлэш. Пырчан шурно тун шогышто ыштэн шукталтын. сандэн ындэ вольык ашнымэ пашаланат уло вий дэн пижман. Эн ончычак йал озанлыклан күлэш трактырым, комбайным, у йал озанлык машина-влакым пуаш күлэш, шүдөлэн, түжэмлэн агроном-влакым йалыш колташ күлэш. Вэс мут дэнэ йал озанлыкын докот пумо йөнжым виктарымэ пашам ышташ вэрэштэш.

Тышэчын тыганьэ куго паша-влакым посна ылышэ крэстйан озанлыкыштэ ылышыш пурташ лийэш альэ укэ манмэ йодыш лэктэш. Ты йодышлан XVI партий погынымаштэ Сталин йолташ ваш мутым тыгэ пуо:

„Укэ, ок лий. Тигыдэ посна озанлыкын у тэжниким налаш, паша лэқтышым нөлталаш, йал озанлык докот дэнэ таварлыкшым кугэмдаш вийжэ укэ, сандэнэ ок лий“.

Ты пашам вара могань йөн дэнэ эртараш, кузэ ылышыш пурташ?

„Ик корно гына уло — тыдэ йал озанлыкым ик вэрэш ушэн шолдырандымаш корно, ты годсо тэжикэ дэнэ куралангшэ куго озанлык-влакым ыштымэ. Куго (шолдра) озанлык манмаштэ Совет эл куго капиталист озанлык-влакым ыштымэ корнышко нигунамат пурэн ок кэрт. Совет эл

соцсализм ыштышэ у тэхникэ дэнэ куралагшэ куго озанлыкым ыштымэ корно дэнэ вэлэ кайэн кэртэш. Тыгань куго озанлыкшэ лач совхоз дэн колхоз-влак лийыт“.

Тыгэ лиймөнгө мэмнан корнына иктэ вэлэ— тидэ колэктивизатсэ корно. Сандэнак шол большевик-влак да у йалысэ ончыч коштшо, умлышо колхозник-влак ты корнышко шогалыч. Кок ий-ат пэлэ ожно XV партий погынымаш чыла партий организатсэ-влаклан тыгэ кўштэн ильэ:

„Кизытсэ жапыштэ тигыдэ посна ылышэ крэстйан озанлык-влакым колхозышко ушымо паша -- партийын йалыштэ тўн пашажэ лийман“. (XV партий погнымашын пунчалжэ гыч).

Партий погынымаш-влакын пунчал мутыштым мучко шуктэн мийэн, партийын тўн корныжым пэнгыдын ылышыш пуртэн вэлэ колэктивизатсэ пашана вийын ончыко кайэн кэртэ. Тыгэ лиймэ дэнэ вэлэ ожно кулак-влакын да йорло дэнэ кокла крэстйан озанлык-влакын ужалымэ шурнышт нарэ колхоз-влак 1930 ийыштак кугыжанышлан артык шурным ужалышт.

Тидэ колхозлымо пашаштына—эн куго сэнгы-машна. Ты сэнгымаш почэш эшо сэдыганьяк куго сэнгымашна-влак лэктынак шогат. Кажнэ ий шў-дө тўжэм крэстйан озанлыкышкэ колхозын кўлэшыжым умлымаш пурэн шога, кажнэ тылзэ йэда йалын эн ончыч коштшо умлышо отрэтшэвлак колхозышко ушнэн, колхозник армий кугэмэш.

Кажнэ тачысэ посна ылышэ крэстйан—эрласэ колхозник—тидым нигунамат мондаш ок кўл.

Сандэнэ чыла организатсэ-влак ончыкыжат колхозышко у йорло, кокла крэстйан-влакым ушы-маш паша шога. Каласыдэ ок лий: посна илышэ крэстйан коклаштэ мэр пашана пэш начар кайа. Шуко гана колхозник-влак посна илышэ крэстйан-влаклан полшымо олмэш пэлкэ корангыт, посна илышэ крэстйан-влакын пашаштым пулаштарат, йўштын ончат, кўлэш гын адак мускулат, сыратат. Тэвэ тыгань паша лийдымашынак XVI партий погынымаш „посна илышэ крэстйан-влакым сыраташ, мускулаш ок кўл, нунылан полшаш кўлэш, тўрлө йөн дэнэ колхозышко ушыман“, манын чыла парторганизатсэ-влаклан кўштыш.

КОЛХОЗ МОГАНЬЭ ПАЙДАМ ПУА.

Колхозын куго пайдам пумыжым посна илышэ крэстйан-влак пэш начар умлат. Шоналтэн ончыза, колхозышто паша куго пайдам пумыжым пэш вашкэ куштылго примэр-влак раш ончыктат вэт.

Чылаланат палэ, крэстйан пасушто нимоганьэ порадкэ укэ. Кадэм годсэк ик правилэ уло, кажнэ 50 озанлык гыч 45 озанлыкшэ мландым ку-ча—тудат эрэ пўчкыш вэлэ, чыла крэстйан пасу 20—30 пайлан ужашлалтын пытэн.

Варажым кажнэ крэстйанланат палэ, посна илышэ крэстйанын мландыжэ 10—15 вэрэ шаланэн кийа. Тыгань мландэ моганьэ пайдам пуэн кэртэш? Нимогань пайдамат пуэн ок кэрт. Рўдö вэрыштэ ик губэрнаштэ мландэ анга дэн ужаш-

лалтмэ дэнэ ик ий коклаштэ анга гыч ангаш кус-
нэн коштмо корно түжэм километрыш утла эр-
та, манын чотлэн луктыныт. Чыла ты коштмаш—
паша кэчэ эртармаш, шуко роскот кучымаш вэ-
лэ лийэш. Кажнэ шүдө гэктар мландылан анга
вуйэш мэжа кодымо дэнэ лу гэктар лышкэ
мландэ арам лийэш, манын статистик-влак шот-
лэн луктыныт.

Крэстйан-влак мэжа кодэн монарэ киндым
йомдарат шотлэн луктат гын пэш куго сипрыш-
кэш уэш. Совет Ушэмым налына гын мэжа йы-
малан гына 10 миллион гэктар мландэ йомэш.
Вэс мут дэнэ мэжа кодымо дэнэ мэмнан элна
кажнэ ий 6.500 түжэм тонн, альэ 390 миллион
пут шурным йомдара.

Йал озанлыкыштэ шуко мландэ мэжа йыма-
лан йоммо дэнэ вэс куго зийаным ужылтэш. Мэ-
жа-влак шурно лэктышым изэмдат, ўдымо шур-
ным шүк шудо пизыра тыгэ лиймэ дэнэ крэстй-
ан озанлыклан пэш куго зийаным конда. Колхо-
зышто йалт вэс паша. Колхоз озанлыкыштэ вэс
тўрло йон дэнэ ышташ лийэш. Колхозышто трак-
тырым, машинам, у тэхникым паша ышташ кум-
дан ушаш лийэш. Колэктив дэнэ ушнэн шурно
лэктышым кугэмдаш, шурно пырчым сайэмдаш
куштылгырак. Колхозник-влак йал озанлыкыштэ
машина дэнэ ыштэн округышто лийдымэ шурно
лэктышым налын кэргыт.

Чыла ты паша-влакым колхоз-влакын паша-
шашт дэнэ илышышт раш ончыктат. Шүдө, тү-
жэм колхоз-влак ышкэ пашашт дэнэ посна илы-

шэ озанлык лэч колхоз шуко пайдам нумыжым илышыштэ ончыктышт. Колхозын пайда пумыжым кушэч ужнына вара?

Колхозышто крестйан-влакын йал озанлык куралыштым ушымо практикэ пашайэнг - влакын ушышкышт пурытымо куго эффэктым (пашан сай мучашыжэ) пуо. Ты эффэкт мо гыч койэш. Тышэчын койэш: крестйан-влак колхозышко ушнэн 30—40—50 просэн ўдымо мландыштым шарышт.

Тыгэ ончыко сэнгэн кайымынан чийжэ—тидэ крестйан-влакын посна илымэ годым вийышт изэ ильэ, колхозышко ушнэн, йал озанлык куралым ик вэрыш ушэн, куго вийыш савырныш, кокымышо, крестйан-влак посна илымэ годым шуко ий годсэк альэ вэк куралдэ кийышэ мландым күлэш сэмын курал ышт кэрт, колхозышко ушнымөнгө чыла тыганьэ мландым куралаш йөн лийэ, кумышо, куралдэ кийшэ мландым ышкэ кидышкышт налын кэртыч, нилымышэ, куралдэ кийышэ пуста мландым, посна кашак мландым, мэжам куралаш йөн лийэ тулэч молат.

Чыла күшнө ончыктымо Сталинын ойжо колхозник-влакын вийын ыштэн шуктымо пашашт дэнэ, йал озанлык пронтышто кучэдалшэ рэволютсионэр-влакын изи альэ куго сэнгымашышт дэнэ пэнггыдэмдалтэш.

Колхоз-влакын ончыко күзэ каймыштым пример дэн ончыктэна.

Ражск ола дэч мўндўр огыл, Малайя Алэшня йалыштэ Кисэлэвский артэл уло. Шуко ок

лий ты колхозын шочмыжлан 10 ий тэмэ. Йыр крэстйан-влак сэдэ колхозым почшо, вич ончыч коштшо активист йолташ-влакым кажныжымат пэш сай шинчат. Ты кокла гыч—Коротков дэн Фролов ошсэкак рэволютсо вэрч тыршышэ, пашам ыштэн моштышо пэш сай пашайэн улыт.

Ты Кисэлэв артэл кўрылтдэ шкэ вийжэ дэнак, нимоганьэ кредитым налдэ озанлыкшым нөлтэн илыш. Артэлым почмөнгө уло мландыштым кандаш пасулан пöлышт, клэвэрым моло тўрло шурным, шудым ўдаш тўнгалыч. Колхозник-влак эн ончычак кылмаш куралаш, урлыкым сортировка д нэ эрыкташ, рэдовой сэйалкэ дэнэ ўдаш да эр царым куралаш тўнгалыч.

Ик кана Рүдө Крэстйан Пөрт гыч ала мунар лу килограм Иванковский сорт уржам да Тимиряз Академий гыч 32 килограм шыдаг урлыкым налыч. Куго сортан урлык—дэнэ колхозник-влакын пашалан сайын умлэн пижмышт шурно лэктышым пэш кугэмдыш. Шурно лэктышышт посна илышэ крэстйан-влак шурно лэктыш дэнэ тагастарымаштэ кок кана кугэмэ.

Изын-изын „Кисэлэвский“ артэл машина-влакым налаш тўнгалыэ. Колхозник-влак шурно эрыктымэ, ўдымо да шурно погымо машинан лийыч. Варажым колхозник-влак „Фордзон“ трактыран лийыч—мландэ пөлка пөлэклан пуэн; тулэч вара кырмэ машина дэн вакшышт лийэ. Вашкэ колхозын погыжо шуко лу тўжэм тэнгаш шотлалташ тўнгалыэ. Чыла тыдэ—колхозник - влакын 400 тэнгаш пого дэнэ ышташ тўнгалмышт гыч лийэ.

Кодшо ийлаштэ Кисэлэв артэл колхозник-влак кажнэ ий ала мунар тонн дэнэ шыл продуктым ужалаш пижыч. Вэс могырым ышкэ колхозысо вольык ончымо пашаштым вийандаш пижыч. Колхозын пашажэ, тудын оңчыко сэнэн кайымыжэ йыр крестйан коклаштэ йара ыш шуло. „Кисэлэв“ артэл почэш моло посна илышэ крестйан-влакат ошкылыч, нуно колхоз дэнэ мландым пырля ыштышэ товаришэствэ-влакым ышташ тўгальыч.

Вэс вэрэ—Омский округышто—ала мунар ий годсэк „Юный пахарь“ лўман комун пашам ышта. Ты комуным кут комсомольэс. да вич йорло крестйан ушнэн почыч. Комунар-влакын погышт—ик йавык имнэ, кок кошкэн пытышэ ушкал да ала мунар шорык вэлэ ильэ. Комунар-влаклан пэш нэлэ ий-влак толаш тўгальыч. Шужымаш, йўшто, озанлык сўмырлымаш.

Пўтўнь элнам ты жапыштэ тушман-влак авурэн налыныт ильэ. Киндэ укэ, чийаш укэ. Тугэ гынат „Юный пахарь“ комунар-влак ты нэлэ илышым пэнгыдын чытэн, йөсө-влакым сэнэн комун пашам вийандэн толыч. Ончылтэнжым комун зийанымат шуко ужо. Тугэ лийдэ крестйан-влак пырля ыштэн тунэмын огытыл ильэ, пурташ йөсө ильэ. Тыгань шинчыдымаш паша кужэш ыш шуйно. Пэш вашкэ колхозник-влак 12 сэвооборотан пасум ыштышт (12 пасулан шэльыч).

Ты паша-влакым ыштымөнгө комунын шурно лэктышыжэ шуко кугэмэ. „Юный пахарь“ ко-

мун шкэ озанлык докотшым кугэмдаш, озанлык шым вийагдаш тўнгалыэ. 1927 ийыштэ комунар-влак 458 га мландым ўдышт, ик ий гыч—1820 га мландым ўдышт. 1928 ийыштэ комунар-влакын шурно лэқтышышт ик га мландылан 16 сэнтнэр шурно лэктэ, посна илышэ-влакын 6 сэнтнэрын вэлэ шуо.

„Юный пахарь“ комун нэмыч, тулэч моло сай порот вольыкан, имнъан, ушкалан лийыч. Чыла округ ты пашалам өрө. Куго поротан ўшкыжым, ожым посна илышэ крэстйан вольык дэкэ колташ тўнгалыч. Комунын вольык вичажэ пэш эрэ, шокшо, кукшо адак элэкричэс дэнэ волгалтаралтэш. Тидым ужын посна илышэ крэстйан-влак өрын илышт.

„Юный пахарь“ комунар-влак кажнэ ийын эрэ пайдам гына ала мунар лу тўжэмлэн налыт. Комунын шкэ агрономышт-влак уло. Ышкэ вакшышт, трактыр олмыктымо мастэрскойышт, трактырист курсышт, слэсар—токарь мастэрскойышт тулэч молат шуко уло.

Коч кунамат колхоз-влак шурно лэқтышым кугэмдат, ўдымо мландым кумдан шарат. „Фронтвик“ лўман колхоз (манастыр посолкышто, Самар округ) пэш кўчык жапыштэ ўдымо мландыжым кок кана шукэмдыш. Колхоз ыштымэ дэч ончыч крэстйан-влак кажнэ га мландэ гыч, пэш сай шурно угымо ийлаштэ, 13 сэнтнэр шурным (80 пунт.) налыт ильэ, кизыт колхозышко пурымөнгө 25 сэнтнэр лышкэ, вэс мут дэнэ ошсо дэч кок кана шуқырак шурным налыт.

„Мэ өцсө лэч сай илаш тунгална. Киндына шукэмэ, тулэч моло күлэшнат ситышашлык. Ожно нимомат она шинчэ ильэ, лавраштэ чорт сөмын почанга, ындэ кнагам лудына, газэтым налын илэна. Агроном нэргэн гын, тудо мэмнан эн куго унана лийэ“, манын колхозник-влак ойлат.

Шуко ок лий Амэриkyсэ фэрмэр озанлык шурно лэктыш дэнат, докот пумо дэнат эн сай примэр озанлыкэш шотлалтэш ильэ. Ындэ мэмнан Украинасэ колхозна-влак шурно лэктыш шот дэнэ Амэриkyсэ фэрмэр озанлыкым шуко эртэн кайэныт. Кизытсэ жапыштэ йужо колхоз-влак ик га мландэ гыч эрэ пырчан куго сорт шыданым нил тонн лышкэ (240 пунт) погэн налыт. Тыганьэ шурно лэктышым йорло дэнэ кокла крэстйан Росийын үмыржо мучкат ужын огыл.

Путыракшым куго колхоз-влак куго докотым пуат. Шуко районлаштэ тигыдэ колхоз-влак ик вэрэ ушнэн куго йал озанлык артэлым ыштат.

Тыганьэ куго йал озанлык артэл-влакын үдымо мландышт шуко годым тужэм гэктарым эрта, чон шотшо тужэмлэн шотлалтэш. Палэ, монарэ колхоз куго садыннарэ докотшат шуко лийэш. Уло машина-влакым ик вэрэш ушэн үдымо мландым эшо кумдангдаш лийэш. Тыгань колхозышто пасу вич, кут пасулан тулэч артыкланат, ойыралтэш: уло мландэ чыла кучылталтэш, куго докотым пуа. Тылэч посна куго колхозыш ушнымөнгө правлэн кучымо роскотнат шуко изэм кэртэш.

Куго колхоз-влакын пашаштым умлышаш вэрч „Завэты Ильича“ комун пашажым ончалына. Ты

комунын кизыт 19 тўжэм гектар мландыжэ уло, 788 чон ушнэн. Сэдэ комунын вэржэ Сэвэрный Кавказ Сальский округышто. Комунын кузэ почылтмыжым шинчаш пэш сай, пэш күлэш.

1920 ийыштэ, пронт гыч пөртылшо йошкар-мэйс дэнэ йошкар партизан-влак округышто эн ончылтэнак ик монар колхоз-влакым почыч. Ончылтэнжым колхоз паша ыштымэ дэнэ пырля колхозник-влаклан ош гвардэйс-влак дэнэ кырэдалашышт вэрэштэ. У сэмын паша ыштышаш вэрч колхозник-влак шуко кана шужэн, кылмэн, винтовко кучэн шкэ праваштым аралаш чўчкыдын шөгалыт ильэ. Тыгань паша озанлык пашалан шуко пөлкалэн шогыш. Путыракшым комунар-влакын эн сай, эн пэнгыдэ пашайэнгыштым пуштэдышт. 1920 ийыштэ ошгвардий бандэ-влак 11 комунарым пуштыч, ик крэстйаным сакэн пуштыч. Тугэ гынат комунар-влак ышт лўд, комун пэнгыдэмэ, пэш вашкэ тигыдэ колхоз-влак ик куго колхоз озанлыкыш ушнышт.

Куго озанлыкыштэ паша ышташ куштылго, роскот изэ, докот куго нэргэн комунар-влак умлэн налмөнгө кут комуң олмэш ик куго комуным ыштэн шындышт. Ты комунлан комунар-влак „Завэты Ильича“ лўмым пуыч — Владимир Ильич Ленинын лўмжө ушэш кодшо маньыч.

Куго комун почылтмөнгө, тудо пэш вийын кушкаш тўнгалыэ. Эн ончылтэнак комунар-влак ик ийаш ўдымө мландым шукэмдаш пижыч. Ты пашам мучко шуктымөнгө колхозын вийжын могоаньыжым раш ужыч. Шошым анга компаньэ эр-

тарымэ годым комунар-влак кодшо ий кут колхозын мландыж дэнэ тагастарымэ годым, ўдымо мландыштым 259 просэн шукэмдышт.

12 ий куралдэ кийышэ канышэ ангам комунар-влаклан куралаш вэрэштэ. „Завэты Ильича“ комун 2973 гэктар икийаш шурным ўдыш. Тылэч посна 5 тўжэм гэктар мландым шорык күтө кондышташ пўчкын кодыш. Комунын кизыт 9 тўжэм шорыкшо уло, ты шот гыч 6 тўжэм пушкыдо мэжан порот, 3 тўжэм пэшкыдэ мэжан порот шорык-влак.

„Завэты Ильича“ комуным ончыко адак куго сэнгымаш-влак вучат. Вэрласэ посна илышэ крэстйан-влак комунын пашажэ сай каймым ужын, комуныш пураш шонэн комун правлэнышкэ лучкылэн йодмашым пуаш тўнгалыч.

Сэдыгэ „Завэты Ильича“ комун кажнэ ийын, кажнэ тылзын вийагаш, кугэмаш тўнгалэш. Комунын чон шотшо тўжэмым эрта. Чон шот шуко лиймөнгө — пашажат шуко лийэш, шурно лэктышат кугэмэш, докотшат шуко арта—кугыжанышланат, комунлан ышкаланжат куго пайда лийэш.

Острогожск округышто, Рүдө—чэрнозэм обласыштэ колхозник-влак XVI партий погынымаш дэч ончыч план лэч артык 14 га кэчэйырым да 5 га кориандрам ударнэ шот дэнэ ўдэн шындышт. Тыгань пөлэкым XVI-шо партий погынымашлан пуаш нунын правашт ильэ. Острогожск колхозник-влак шошым ага годым ала мунар шўдо гэктар мландым пэш вашкэ икмунар кэчыштэ курал пыштышт.

Пырлыа ушнымо вий дэнэ мурэн-мурэн куго трактыр, у машин-влак дэнэ ыштэн ЦЧО колхозник-влак срокшо шудэ ала мунар кэчэ ожно пасу пашам пытарэн пурышт.

Чын, чыла колхоз-влакак пашам тыгэ сайып огыт ыштэ. Посна илышэ крэстйан-влак дэч начар ыштышэ колхоз-влакат улыт. Палэ, тыганьэ колхоз-влакын правлэныштыжэ шинчышэ пашайэиг-влак пашам вуйлатэн огыт мошто, альэ колхоз правлэнышкэ кулак, поп моло клас тушман агэнт-влак пурэн шинчын, колхозым көрго гыч шалаташ тыршат. Кулак, поп моло клас тушман агэнт-влак колхозым шалаташ төчэн пэш шуко түрлө йөн дэнэ кучэдалыт. Колхозышто паша начар шындаалтын гын паша лэктышат изэмэш, пашам план почэш ыштымаш ок лий, шуко пашаштэ пэш куго йонгыш-влак лийыт. Тэвэ шукат ок лий Йул энэрын ўлыл районыштыжо „Крэпость коммунизма“ лўман комуншкэнжын начар пашажым ончыктыш.

Комуным вуйлатышэ-влак кылмаш куралаш 14 түжэм гэктар мландым ойырэныт ильэ, тышэчын 7 түжэм гэктаржым вэлэ куралыныт. Вэс мут дэнэ комунар-влаклан кажнэ шупшмо вийлан 11 гэктар куралаш вэрэштшаш улмаш. Ойлашат ок кўл ты нормым кажнэ комунар курал кэртэш ильэ, тугэ гынат, ты заданьым мучко шуктэн огыт ул. Тылэч посна комунар-влак эшо куго йонгылыш паша-влакым ыштэныт. Ўдымо планым шуко бригад-влак шинчэн огытыл, йужо бригадэ-влак нормым утыж дэнэ тэмэныт, йужыжо

нормышко шуко шуктэн огытыл. Бригадэ - влакын ыштымэ пашашт пырлыа тэргалтын огыл, колхозник-влак ұдымо паша кузэ кайымэ нэргэн шинчэн огытыл, пичкэмыштэ пашам ыштэныт. Комунар-влак трактыр колонлан вўд дэнэ карасэн пышташ кўлэш вэдрам пуэн огытыл, трактыр ұйлаш ұйым кўлэш сэмын ситарэн пуэн огытыл. Палэ, тыганьэ ситыдымаш, пашам пулаштарэн, кўрлын шогэн. Паша шот дэнэ акым тўлышаш вэрч паша учотым намийшэ лийын огыл, колхозник-влаклан тўрлын пулаштарэн паша ойым пуэн шогэныт. Колхозник-влак ышкат агроном туныктымо ойым колыштын огытыл. Чыла тыганьэ начар пашан мучашыжэ палэ: — комуна ұдымо планжым 35 кэчыштэ пэлэ утла вэлэ илышыш пуртэн кэртын.

Тидэ—начар пашан примэржэ. Начар паша лийдымашын колхозник-влак ышкэ пашаштым вийангдыман. Вийангдымэ гына огыл пашам план почэш, пэнггыдэ шотым пашашкэ пуртыман. Кажнэ колхозник шкэнжым шкэ комунжын озажлан шотлыжо. Комунын пашаштыжэ иктаж тўрлө йордымаш паша, порадкэ укэм ужэш гын кажнэ комунар паша кангашыш альэ коммун погнымашлан ты нэргэн вашкэ увэртыман.

ПОСНА ИЛЫШЭ КРЭСТЃАН НОЛХОЗЫШ ПУРЫДЭ МОМ ЙОМДАРА.

Кажнэ посна илышэ крэстїан, кизыт колхозыш пурыдымо, озанлык шотышто пэш шуко

йомдара. Кушнө, примэр-влакым ончыктэн, колхоз-влакын куго пайдам пумышт нэргэн ойлышна.

Колхозын куго пайда пумыжым погымо шурным моштэн ужашлымэ гычат пэш раш ужына. Шүдылэн колхоз-влакын шурно ужашлымэ примэрыштым налына гын, ты шотым пэнгыдэмдат. Кажнэ колхозник пасу пашам ыштэн пытармөнгө посна илышэ крэстйан лэч докотым шу-кырак налэш. Шоналтэн ончыза, „Незаможник“ колхозник-влак „тыганьэ куго докотым налына“, манын шоналтэныт мо? „Незаможник“ колхозын пашажым ончалат гын колхозник-влакым шуко сай пашалан туныкта.

„Незаможник“ колхоз пэш шукэрсэк ила, почылтмыжлан йатыр жап эртыш. Ты колхоз Британы йалыштэ, Хэрсон округышто, ты мландыштэ Окчабр рэвольутсо дэч ончыч франсуз помэшык Бритэ озаланэн илэн. Шонго крэстйан-влак ты эксплотатырлан пашам кузэ ыштымыштым кизыт гынат шарнэн ойлат: „Эр пичкэмыш дэнэ киньэлын, кас пичкэмыш йүт мартэ пашаштэ жапым эртарэт. Эр тунгалын кас йүт мартэ помэшикын винограт пакчаштыжэ шылыжым пүгыртэн, пашаш индыралтат ильэ“. Пүсө оза Совет влас лиймөнгат йоным муын ик жап йыр илышэ крэстйан-влаклан ышкэ пашажым ыштыктыш, йэн вий дэнэ илыш.

Тудо Совет влас дэч „концэсслан“ налын, ала могань договорым ыштэн, Британы батрак-влакым индырэн ашныш.

„Незаможник“ колхозник-влак могоньэ пайдам
мыуч вара?

Ик виноград пакча гыч гына „Незаможник“ колхозник-влак 5 түжэм сәнтнәр виноградым налыч (кажнэ га гыч 34 сәнтнәр ләктын). Тидым окса шотыш савырәт гын—164 түжэм тәнгә докотым налыныт.

Виноград пакча дэч посна фрукто пакча гыч 10 түжэм тәнгә докотым налыч.

Колхозник-влак пасу гыч уржам 10.290 сәнтнәр, шыдангым—7.935 сәнтн., шожым—7.915 сәнтн., кукурузым 1.218 сәнтн., кәчәйырым—210 сәнтнәрым погән налыныт. Вигәжә пырчә шурно дән тәкникә шурно гыч колхозник-влак 248.636 тәнгә докотым налыныт. Колхозник-влакын уло озанлыкышт ик вәрәш 422.436 тәнгә докотым пуән.

Погымо шурным колхозник-влак кузә пөләныт вара. Мунарә кугыжанышлан пуэныт, мунарә колхозник-влаклан кодын. Эн ончыч колхоз члән-влак погымо шурно гыч урлыкашым, страховай вундышко ойырәныт тулэч молат. Кугыжаныш дэч налмә урлыкаш ссудым тўлаш 3.074 сәнтнәрым ойырәныт. Шушаш ийлан вўдаш күлэш урлыкашым 2.343 сәнтнәрым да озым пытымә годымәш күлэш вундышко 300 сәнтнәрым ойырән кодышт. Тылэч посна, паша вольык дәнә таварлык вольыкым пукшаш пукшымо шудым, олымым моло тўрлө шудым ойырән кодышт.

Колхозник-влак 12.565 сәнтнәр киндым, моло тәкникә культурым да эшо 4.600 сәнтнәр виног-

радым, 300 сәнтнәр фруктым Совет кугыжанышлан пуыч.

Колхозник-влак шкэ тэвэ мом налыч. Колхоз правлэн кажнэ куго чонлан 3,5 сәнтнэрым пашадар шотлан пуаш, 3 ийыш шудымо оза-влаклан 1,5 сәнтнэрым пуаш, ты шот гыч шыдангым 35 просэным, 65 просэн уржам пуаш ыштыш. Пасу паша жаплан чыла колхозник-влаклан пырля кочкаш-йуаш 335 сәнтнэр шыданг дэнэ уржа ойыралтын улмаш. Тидэ гына чыла огыл. Колхозник шкаланжэ ушкалым альэ сөснам налмэ годымэш, посна кормо вундым ышташ 500 сәнтнэр кормо культурым, 12.000 сәнтн. почыш кайышэ шурным, вуйым ойырэн кодыш. Вэс мут дэнэ колхозник-влак коклаштэ пөлкалаш чыла кўшнө ончыктымо вундылашкэ—6.995 сәнтн. пырчэ шурно дэн тәкник культур да 14.000 сәнтн. олым ойыралтын.

Чыла ты кўлэш-влак дэч посна 4.289 сәнтн. пырчэ шурно дэнэ тәкникэ культур да 14.000 сәнтн. олым утэн кодын.

Сэдэ уто шурным чылажымат йошкар обоз дэнэ кугыжанышлан намийэн пуаш ыштышт. Кодшо 14.000 сәнтн. олымым пошкыдо „Победа батраков“ лўман совхозлан пөлэклан пуаш пунчалыч, Колхозник-влак мутыштым шуктэныт—садыгак ыштэныт!

Сэдыгэ уло валовой докотышт 422.436 тэнгэш шуын. Ты докот гыч колхозник-влак пырляштарымэ пого шот дэнэ пөлкалаш 5 просэн отчислэным ыштэныт. Шушаш ий ўдымо паша-

дан 35.322 тэнгэм ойырэн, курал-влакым уэмдэн шогаш 6.500 тэнгэм, йал озанлык налог дэн—страковкым тўлаш 14.000 тэнгэм, тулэч моло ро́скотланат оксам ойырэныт.

Колхозник-влак уло докот дэнэ отчислэным ро-скотым шотлэн лукмөнгө нунын кидэш эшо 237.883 тэнгэ оксашт кодын. Ты окса гыч ик ужашыжым культур-йўла фондышко, кодшыжым паша ыштэн кэртдымэ-влакым ончымо фондышко ойырэныт.

„Незаможник“ колхозник-влак вэс тўрлынат шотлэныт. Ты шот дэнэ чотлымо годым тыгэ койэш: кокла илышэ Пэтрушэнко колхозник члэнын 4 чонжо уло, колхоз пашаштэ 400 паша кэчэ ыштэн. 470 тэнгат 10 ырш. акаш пашам ыштэн, тышэчын 227 тэнг. 6 ырш. окса дэнэ, молыжым шурно дэнэ да кормо дэнэ налын. Кокла крэстйан-колхозник Гарнуш йолташын вич чонжо уло, 484 кэчэ колхоз пашам ыштэн, чыла ыштымэ пашажэ 924 тэнгакаш шога. Ты шот гыч-754 тэнгат 30 ырш. окса дэнэ, молыжым шурно да кормо дэнэ налын.

Йорло Чэрньак колхозникын, 5 чонжо уло (кумытшо паша ышташ йөршө) 439 паша кэчэ ыштэныт, паша акшэ 1053 тэнгат. 60 ырш. шуын. Ты окса гыч 883 тэнгат 90 ырш. окса дэнэ, молыжым шурно да кормо дэнэ налын.

Харахуров батракын, вич чонжо уло (кок-тытшо паша ышташ йөршө) 638 тэнгат 82 ырш. паша ыштэн налын.

Максүткин батракын, 10 чонжо уло (паша ышташ йөршыжө визыт) 1231 тэнгат. 67 ырш.

паша ыштэн налын, тышэчын 1031 тэнтат 19 ырш.
эрэ окса дэнэ налын.

Шурным погэн пытарэн, погымо шурным кок-
лаштышт пөлкалэн пытармөнгө, йуль тылзыштэ,
колхозник-влак колхозышко пурымышт дэч он-
чыч докотым налмыштым ойлаш тўнгальыч.
Колыштса:

Пэрвойак Гаркуш—кокла илышэ крэстйан
дэч тўнгальына. Гаркушын 5 йэшыжэ уло манын
кўшанак каласэнна ильэ (паша ышташ йөршы-
жө 4 йэн). Колхозыш пурымо дэч ончыч Гар-
кушын озанлыкшэ 738 тэнтэ докотым пуэн.
Посна илышэ крэстйанлан йал озанлык налогым
колхозник дэч шукурак тўлаш вэрэштэш вэт.
Сандэнэ ты окса гыч шуко ужашыжэ йал озан-
лык налог тўлаш, вольык налаш, ончаш, йэшлан
кўлэш продуктым налаш да озанлыкын моло
тўрло роскотшылан кайа улмаш.

Чыла роскотым ик вэрэш ушымөнгө Гаркуш
йэшлан кидэшыжэ 98 тэнтат 50 ырш. вэлэ ко-
дын. Кизытшым, колхозыш пурмөнгө чыла рос-
кот-влак дэч посна Гаркушын йэшыжэ кидэш
754 тэнтат. 40 ырш. эрэ окса кодэш. „Тыганьэ
окса миньын омэшэмат койын огыл ильэ“, манын
Гаркуш шкэ ойла.

Ындэ Халатуров батракым налына. Колхозыш
пурымо дэч ончыч Халатуровын йэшыштыжэ вич
чон улмаш (паша ыштэн кэртшыжэ коктыт),
мландыжэ йалт укэ улмаш. Уло йэшыжгэ кулак-
лан пашам ыштэн илэныт. Идалык мучко 300 па-
ша кэчэ дэч шуко пашам ыштэн, пашажэ могованьэ

улмаш вара, эр йўдым кайэн, кас йўдым пөр-
тылмаш. Кулакын катыргэ сэмын пашаштыжэ
ыштэн Халатуровлан мо вэрэштын вара. Вэрэштмэ
гына огыл оксам шинчашат ужын огыл. Чыла
йэшым пукшымашкэ, йэшым шонгалтымашкэ
кайэн пытэн, илашыжат шужэн колмо дэч гына
кочкын йўын илэн.

Колхозышко пурмөнгө Харатуров батрак мо-
гань сай илышым ужо. Тэнэйэ Харатуров уло
йэшыж дэнэ 189 паша кэчым ыштыш, пашада-
рым 638 тэнгат 40 ырш нальэ, ты шот гыч уло
роскотым кудалтэн 494 тэнгат 32 ырш. эрэ ок-
сам нальэ—вэс мут дэнэ пэл тўжэм тэнгэ лышкэ
оксам нальэ.

Максүтин йорлын, колхозыш пурмо дэч ожно,
озанлыкшэ 547 тэнгаш докотым пуэн. Чыла рос-
кот оксам кудалтымөнгө 90 тэнгат. 20 ырш эрэ
докотшо—оксажэ кодэш улмаш. Тэнэйэ, колхо-
зыш пурмөнгө, Максүтин 1031 тэнг. 19 ырш.
эрэ оксам налэш. Моло колхозник-влакат сэды-
гак куго докотым налыт.

„Незаможник“ колхоз йыр илышэ крестйан-
влаклан колхозыш пурэн, пашам пырльа ышты-
мын вийжым рас ончыктэн пуо. „Незаможник“
колхозын погымо шурныжым пөлымөнгө кулакын
тошкалмэ вэржэ сўмырлыш. Кизыт ындэ посна
илышэ крестйан-влак колхозышко пураш шуко
йодмашым пуаш тўнгальыч.

Кашир район, Моско облас колхозник-влак
тэвэ могоньэ пайдам налыыч. Примэрлан „Первая
пятилетка“ колхозым налына (Богатцэво йал).

Горшков кокла крестйан, колхозышко 1929 ийыштэ пурэн—ик ий вэлэ эртыш. Горшковын йэшыштыжэ 11 чон уло, тын кокла гыч паша ыштэн кэртшэ 6, молыжо пашам ыштэн огыт кэрт. Горшковын колхозышко пурымо дэч ончыч 3 имныжэ, 1 ушкалжэ да 12 шорыкшо ильэ. Мландэ гыч—15 гектар куралмэ да 0,25 га сурт олмыжо улмаш.

1929 ийыштэ Горшков посна ила ильэ. Озанлыкшэ 1535 тэнг. 30 ырш. докотым пуо, кажнэ чонлан 139 тэнг. 57 ырш. войзын. Ты окса-влакым Горшков ыш уж: шуко ужашыжэ урлыкаш, кормо налаш, йал озанлык налог тўлаш тулэч моло роскотлан кайэн пытыш. „Помэшыклан ыштымэ ганьэ изыгэ-кугыгэ эр тўгалын кас йўд мартэ пашам ыштышна“, манын Горшков ойла.

1930 ийыштэ Горшков колхозышто пашам ыштыш. Горшковын мландыжэ, йал озанлык куралжэ, имнэ вийжэ пырляштаралтэ, молыжо: ик ушкалжэ, ўдымо уржа озымжо дэн клэвэржэ сурт олмыжо ышкэ кидэшыжэ кодо.

Колхозыш пурмөнгө Горшков пашам ыштэн мунарэ нальэ вара. Эн ончылтэнак 990 тэнгэ оксам паша ыштэн нальэ (кажнэ кэчыжэ ик тэнгэ дэнэ возын), варажым пырляштарымэ погыжлан 56 тэнгэ оксам нальэ (тэнгэ вуйэш 10 ырш. шот дэнэ)—чылажэ—1046 тэнгэ докот лийын.

Тылэч посна Горшковын йэшыжэ пырляштарыдымэ озанлыкшэ гыч: 225 тэнгэм уржа ужалэн, 168 тэнгэм клэвэр нөшмым ужалэн, 36 тэнгэм олым ужалэн, 170 тэнгэм сурт олмо докот

гыч нальэ. Чылажэ Горшков 2169 тэйтгэм, кажиэ чон вуйэш 197 тэйтгат 18 ырш. оксам нальэ. Чыла ты оксашкэ пашаштэ лийшэ роскот ок пуро—кудалталтын. Вэс мут дэнэ Горшковын йэшыжэ 1929 ийыштэ налмэ докотшым эрэ пашадарэш шотлымо годем, тэнэйэ 633 тэйтгат 70 ырш оксам артык налын.

Сэдэ „Первая пятилетка“ колхозынак вэс члэнжым йорло Иванов Сэргэйым налына гыч, ты йэш тэнэйэ—1748 тэйтгат 80 ырш. (кажиэ чонлан 249 тэйтгат 83 ырш. вэрэштэш) пашадарым ыштэн налын. Вэс мут дэнэ колхозыш пуримо дэч ончыч ыштэн налмыж лэч кок кана шуқырак ыштэн налын. Тылэч посна Ивановын йэшыжэ урлыкашлан, кургылан, парэнгылан да киндылан йұдыгэн шинчышашыжэ укэ—вигэ йамдэ.

Тэвэ колхозышто пашам пырлыа ушнэн ыштымэ моганьэ пайдам пуа.

Кашир районушто колхозник-влакын колхозыш пуримо дэч ончыч налмэ пашадарышт лэч 4—5 кана шуко пашадарым налшэ колхоз-влак улыт.

Колхозышто погымо шурным ужашлымэ паша—түрлө агитатыр-влак дэчат сайынрак колхозын пайда пуымыжым посна ылышэ крэстйанлан умландара. Колхозышто шурно пöлымо пашам ужын, посна ылышэ крэстйан-влак колхозын пайдам кугын пуымыжым путракат раш ужыт, сайын умлат.

ЫШТЫМЭ СЭМЫН ПАШАДАРЫМ НАЛАТ.

Колхозышто погымо шурным колхозник-влак коклаштэ инструксо почэш—ужашлат. Ты инст-

руксын тўнг шотшо—пырля ыштымэ колхоз пашаштэ вийым пыштымэ шот дэнэ пашадарым шэлыштмэ—колхозник монарэ вийым пышта, садыннарэ пашадарым налэш.

Колхозын чыла докотшо, шурныжо паша вийым монарэ пыштымым да пашан сайжым ончэн ужашлыман—тидэ эн кўлэш тўнг правилэ. Вэс мут дэнэ колхоз пашашкэ мунар кэчэ вийым пыштэнат садыннарэ пашадарым налат. Йужо колхозышто паша ыштэн кэртдымэ йэш-влак улыт (тулык, шонго йэн-влак тулэч молат). Тыганьэ йэш-влаклан шурно докот шэлыштмэ го-дым пайым пуаш колхозсэнтр посна инструксым пуэн. Ты инструксо почэш пашам ыштэн кэртдымэ йэш-влакат шурно, докот ужашлымэ го-дым пайым налын кэртыт.

Вэс могоырым колхозник-влак паша дэч шылшэ йолко, тўрлын шойаклышэ-влак дэнэ пэш вийын кучэдалыт. Колхоз пашаштэ кажнэ колхозник сайын, тыршэн ышта гын вэлэ колхозын докотшо кугэмэш, тидым колхозник-влак пэш рас шинчат. Кажнэ колхозник мунар кэчэ ыштэн, пашажэ могоань, сай альэ начар лийын, тидым чыла ушыш налын колхозын докотшо колхозник-влак коклаштэ ужашлалтман.

Нэвэркин районышто, Муратовка йалысэ колхозышто 90 просэншэ йорло-влак улыт. Колхоз почылтмо го-дымрак паша пэш нэлэ ильэ. Икырший окса укэ, машина-влак укэ. Колхозын уло пойанлыкшэ 80 пут урлыкаш шурнышт ильэ. Тугэ гынат колхоз пэш вашкэ йолэш шогальэ.

Паша дисциплиным төрлаташ вийын кучэдалмэ дэнэ, колхозник-влакын ик пэнгыдэ ойан лиймышт дэнэ сэнгышт. Муратовка йалысэ колхоз—кузэ ончыко кайыш вара.

Уло погымо шурныжо 2.145 сэнтиэрыш шуо. Колхозын 27 имныжэ, йал озанлык машинашт-влак лийыч.

Кажнэ чонлан моганьэ нормо ышталтын вара. Кажнэ колхозниклан ышкэ йэшыштыжэ паша ыштэн кэртшэ, 8—14 мартэ кок чон, 2—8 ийаш мартэ кок чон уло гын, идалуклан 118 пут киндэ вэрэштын (19 сэнтиэр). Ты шотышко посна ыштымэ парэнгэ, пакча йэмыш, моло тугань посна ыштэн налмэ докот ок пуру.

Колхозын чыла отчислэньэ дэч кодшо уто шурныжо 1492 пугышко шуэш. Кизыт колхоз правлэн кажнэ колхозник мунар кэчэ колхоз паша ыштэн, кузэ ыштэн шотлэн налын, колхозник-влаклан пашадарым пуаш тунгалын.

Колхозын крестйанлан куго пайдам пумыжым колхоз илыш гыч ужын, посна илышэ крестйан-влак кулакын „колхозник-влакым пайокэш кодат“, манмэ йомакшылан ишанат мо. Посна илышэ крестйан колхозышто шурным ужашлымым ужын, колхозын куго пайдам пумыжым, колхозышко ушнэн вий кугэммыжым, докотым кугын налмым ок уж, ок умло мо. Пэш ужэш, пэш умла, сандэнак колхозышко посна илышэ-влак пэш шуко пураш тунгалыч.

Чучкыдынак кулак-влак посна илышэ крестйан-влаклан пылшышкышт „колхозышто озанлык

дэнэ администратсэ роскот пэш куго“ манын шолып ойлат. Кулакын ты шойакшат адакат эрэ вудышкө лэктын раш койэш. Тэнэйэ наркомзэм дэнэ колхозсэнтр пырля август тылзыштэ ты нэргэн посна законом лукто. Ты закон почэш колхозысо административнэ-озанлык роскотлан уло идалукаш докот 15 түжэм тэнтгэм ок эртэ гын 2—3 просэнтшэ, 15 түжэмым эртыш гып 1⁶/₂—2 просэн ойыралтман.

Тылэч посна колхозсэнтр „колхоз-влакын машина, урлыкаш, вольык налмэ да контрактатсэ порысышт тўлымө окса колхозын пўлыдымо фондшын пэлыж дэч куго лийман огыл“, манын кўштыш.

Тыгань ой мо вэрч ышталтэш. Тэвө мо вэрч: пўлыдымо фондын кодшо пэл ужашыжэ колхоз озанлык капиталым кугэмдаш кодэш, вэс мут дэнэ колхозник-влакын ышкэ ылышыштым сайэмдышаш вэрч,

КОЛХОЗНИКЫН ЭРЫКШЭ УЛО АЛЬЭ УКЭ.

Посна ылышэ крэстйан пэш чўчкыдынак колхозышто илаш кўлэш сэмын ок лий манэш. Эн ончычак посна ылышэ крэстйан „пэлкэ кайэн ышташ ок лий“, манын ойла. Тыганьэ шойак мутым посна ылышэ крэстйан коклаштэ кулак дэн тудын агэntyшт-влак колхозым шалаташ төчэн ойлат, „манэш“ мутым шарат.

Тыганьэ шойак мут адакат ылыш дэнак нэрэн сўмыралтэш. Кажнэ колхозникын пэлкэ кайэн паша ышташыжэ праважэ уло. Пэлыл промыслыш

паша ышташ кайышэ колхозник-влаклан полшымо гына огыл посна льготым пуалтэш.

Ик колхозат колхозникын пэлкэ ышташ кайымыжым чарэн ок кэрт. Колхоз правлэнлан туганэ колхозниклан тўрлын полшыман. Кажнэ колхозник паша пўлка дэнэ договорым ыштэн пэлкэ паша ышташ кайэн кэртэш. Тылэч поспа кажнэ колхозник йара жапыштэ колхоз имнэ дэнэ йамшыклан коштын кэртэш. Кизытсэ жапыштэ лэкшэ Совет правичылствын законыштыжо „колхоз правлэн-влак, йара жапыштэ колхозникын йамшыклан кошташ ойжо уло гын, нунылан тўрлын полшэн шогыжо“ манын кўштымо уло.

Правичылствын пунчалыштыжэ пэлкэ паша ышташ кайышэ-влак дэч отчисльэнэ нормо пэш изэ ышталтын. Мут гыч, колхозник пэлкэ ыштэн налмэ оксаж гыч кажнэ тэнтэ вуйэш 3—10 ырший мартэ вэлэ колхозышко пуа, молыжо чыла ышкаланжэ кодэш. Тидэ правилэ. Сэдыгэ иктаж колхоз ты правилым пудыртэн 10 ырш дэч артык кучэн кодыш гын, кажнэ колхозник сугыш пуэн кэртэш. Тыганэ колхоз-правлэным Совет власын законжым ылышыш пуртыдымыжлан сүт титаклаш тўнгалэш.

Колхозник йамшыклан кошташ кайа гын колхоз правлэн кўшнэ ончыктымо правилэ дэч артык отчислэным кучыман огыл. Йамшыклан коштмо имнэ колхозын да пукшымо кургыжат колхозын гын, йамшыклан коштшо колхозник колхозышко пашадаржэ гыч 60 просэнжым колхозышко пуа. Йамшыклан коштшо ышкэ кур-

гыж дэнэ пукшаш тунгалэш гын, колхозник пашадаржэ гыч 30—40 просэнжым колхоз кассышкэ пышта.

Тышэчын кажнэ колхозниқын пэлкэ кайэн пашам ыштэн кэртмыжым, йамшыклан коштын кэртмыжым да колхоз правлэнын чарымэ гына огыл турлын полшаш тийышыжым раш ужнына.

КОЛХОЗНИКЛАН МОГАНЬЭ ЛЬГОТ ПУАЛТЭШ.

Күшнө ончыктымо колхозын пайда пумыж дэч посна, колхозыш пурышо турло налог, ссудо тулымаштэ льготым налэш, тулымо срокшымат кужэмдат. Эн куго льготым колхозник йал озанлык налог тулымо годым налэш.

Йал озанлык налогын кажнэ ий молэм шогымыжым көч көат раш шинча. Тыгань молэмаш ожно лийшэ йонгылыш-влакым төрлатышаш вэрчын, садыгак ситыдымашым пытарэн йорло дэнэ кокла крестйанын налогшым изэмдышаш вэрчын лийэш.

Комунист партийын йалыштэ куго пашажэ— тидэ кулакым пэш чот тэмдалын, йорло дэнэ кокла крестйанлан күлэш сэмын полшэн шогы-маш. Мут гыч 1929—30 ийыштэ кодшо ий дэнэ тагастарымэ годым йорло дэнэ кокла крестйан-влак йал озанлык налогом 60 просэн шагал тулышт, кулак озанлык-влак кок кана шуко тулышт. Кулак Совет власын эн осал тушманжэ, сандэнэ мэ тудым чот пизырэна. Сталин йолташ „Колхозник йолташ-влаклан ваш мут“ луман сэрышыштыжэ тэвэ мом сэрэн:

„Кулак Совет власын эн осал тушманжэ. Ту-дын дэнэ мэ тыныс илэн она кэрт, нигунаमत кулак уло годым тыныс илыш лийын ок кэрт. Кулак шотышто мэмнан политикина—кулакым клас шотышто пытарымэ политикэ. Палэ, ик шичмаштэ кулакым клас шотышто пытарымэ огыл. Мэмнан пашана кулакым авырэн клас шотышто пытарымэ корно дэнэ кайыман.

Совет власын кулак дэнэ кучэдалмаштыжэ йал озанлык налог ик куго куралжэ. Мэмнан ончылно кулак дэнэ кучэдалмэ пашаштына у куго паша—пүтүнъэк колхозыш ушымо нэгызэш кулакым клас шотышто пытарымэ—шогальэ. Сандэнэ йал озанлык налог обложеньэ порадкымат молэмдаш вэрэштэ. Тэвэ мо вэрч кулакым эшо чот налогом тўлаш ушэна.

Колхоз-влаклан налог тўлаш вэс порадкэ ышталтын. Колхоз-влакын (комун, арчэл, товаришэствэ) налогом тўлымо просэнышт ок молэм ик түрлө лийэш—колхозын докотшын кушмыжо ушэш ок налыт. Вэс мут дэн колхозын кугэммыжэ дэнэ ик вэрэш налогшо, кулак озанлык-влаклан кугэмме ганьэ ок кугэм.

Йал озанлык налог нормо комун-влаклан 4 просэн альэ кажнэ тэнгэ докот вуйэш 4 ырш, ышталтын. Комунын докотшо 10.000 альэ 30.000 тэнгэ лийэш гынат, садак кажнэ тэнгэ вуйэш 4 ырш. налогом тўла.

Чыла арчэл, мландым пырля ыштышэ товаришэствэ-влак докотын кажнэ тэнгэ вуйэш 5 ырш. налогом тўлат.

Йал озанлык налогын ставкыжэ колхозышто посна ылышэ кокла крэстйан-влаклан кокла шот дэнэ шындымэ дэч ўлнырак. Тышэчын пэш палэ: кажнэ посна ылышэ крэстйан, колхозыш пуредымыж дэнэ йал озанлык налогым тўлымаштэ гына пэш шуко йомдара. Тидэ гына огыл. Мут гыч пушкыдо ылышан, кажнэ чонлан кумло тэнгэ дэч шагал докот налшэ колхоз-влак правичыльствэ пунчалмут почэш йал озанлык налог тўлымо дэч йалт утаралтыт.

Тидын дэнэ гына колхозник-влаклан льгот ок пытэ. Совет влас вэрласэ налог комиссэ-влаклан начар ылышан колхоз-влакын докотышт чонлан 30 тэнгэ дэч арта гынат, йал озанлык налогоыштым пэлыжым кудалташ правам пуэн.

Йал озанлык налог тўлымаштэ льгот тыдын дэнат ок пытэ. 1930 ий 2 апрэлыштэ лукмо закон почэш чыла колхозышто пырляштарымэ вольык (имньэ, ўшкыж), садыгак пырляштарыдымэ ушкал, сөсна, шорык, кайык вусьо тулэч молат йал озанлык налог пыштымэ шотышко огыт пуро—кок ийлан утаралтыт.

Варажым пакча йэмыш, кукуруз, кэчэйыр ўдышо колхоз-влаклан куго льгот пуалтэш.

Чыла колхозлаштат уэш, тыглай мландым пакчашкэ савырышэ-влакын кок ийлан ты пакчашт налог тўлымо шотышко ок пуро. Тошто пакча-влак налог шотышко пасу анга шот дэнэ шотлалтын пурат, — вэс мут дэнэ куго льготым налыт.

Садыгак мландэ паша дэч посна моло пашамыштэн налмэ пашадарлан налог тўлымаштат кол-

хоз-влак куго льготым налыт. Ты шотышто посна ылышэ крэстйан-влаклан налог пыштымаш молэмын огыл. Колхозник-влакын мландэ паша дэч посна ыштэн налмэ докотыштан налог түрлын пышталтэш, налог пыштымэ годым колхоз члэнын посна озанлыкшэ уло альэ укэ ончалтэш. Тыштат колхозник посна ылышэ крэстйан дэч шагал түла, льготым налэш.

Колхоз члэнын посна озанлыкшэ уло гын, мландэ паша дэч посна ыштэн налмэ пашадаржэ гыч колхозыш ойырымо ужашыжлан налогом йалт ок түлө, кодшыжлан посна ылышэ крэстйан-влак түлымо ставкэ дэнэ налогом түла.

Колхоз члэнын посна озанлыкшэ укэ гын, вэс түрлым мийэн лэктэш: пашадаржэ гыч садыгак колхозыш кайышэ ужашыжлан налогом ок түлө, ышкэ кидэшыжэ кодшо пашадаржылан, йал озанлык налог дэнэ пырля ок түлө, посна подоходно налогом түлэ.

Чыла күшнө ойлымым лудмөнгө, кажнэ посна ылышэ крэстйан-влак колхозыш пурышо-влакын куго айдам, докодым, куго льготым налмыштым раш калэн налыт, ылышыштат тидымак ужыт.

КОЛХОЗНИК-ВЛАКЛАН ПЭЛ МИЛЬЯРД ТЭНГЭ ВУЧЫМЭШ ПУАЛТЭШ.

Совет влас колхозлан кредит дэнат пэш кугын полша, тэнэйэ колхоз-влаклан 500 миллион тэнгэ кредитым пуалтэ. Ты окса дэч посна 60 миллион тэнгэ окса кэчэйырым, кукурузым

тулэч молым контрактатсыш пурташ колхоз-влаклан колталтэ.

Тыгэ лиймэ дэнэ колхозник-влак посна илышэ крестйан-влак дэнэ тагастарымэ годым кредит шотыштат куго льготым налыт. Чыла ты льготым посна илышэ крестйан-влак налын огыт кэрт. Садыгак иктаж түрлө йөн дэнэ колхоз гыч лэкшэ крестйанат ты льгот-влакым налын ок кэрт.

„Колхоз гыч лэкшэ крестйан-влак йонгыш пашам ыштат, ышкэ интэрэсыштан ваштарэш кайат, крестйанлан тыдым мондыман огыл начар пичкэмыш илыш гыч тудым колхоз вэлэ луктын кэртэш. Колхоз гыч лэктын кайэн, ышкэныштым алама, начар илышэш кодат, Совет власын колхоз-влаклан пумо льготшым налын огыт кэрт“, манын Сталин йолташ ойла.

Колэктивизатсэ корнышто пэнгыдын шогышо колхозник-влак порыс тўлымаштат льгот-влакым шуко налыт. Совет правичыльствэ посна пунчалым луктын колхозыш пурышо озанлык-влаклан, посна илымышт годым налмэ порысыштым альэ колхозыш пурмөнгышт 1930 ий 1 ноябр' мартэ лийшэ порысыштым тўлашышт жапым шуйыш.

1930 ий 2 апрэлыштэ Совет правичыльствэ законым лукто, ты закон почэш колхозышто шогышо озанлык-влакын колхозыш пурымо дэч ончыч зэмлеустройство паша вэрч кучымо порысышт вуйгэ кудалталтэш.

Чыла ты льгот-влак посна илышэ крестйанлан ок воч, ончалат гын крестйанлан льгот-влак пэш күлэш улыт. Кажнэ крестйан кугыжанышлан коч мо-

ганьэ пого гынат тўлышашыжэ уло. Мут гыч штрапым налына. Йатыр крэстйан озанлык-влаклан Совет власын законжым ылышыш пуртыдымылан, йал озанлык налогым срокыштыжо тўлыдымылан тулэч молыланат штрап пышталтэш. Посна ылышэ крэстйан-влак колхозышко пурмөнгө садэшак сэдэ тўлыдымө штрап-влакым тўлымо дэч йалт утаралтыт.

Посна ылышэ крэстйан-влак колхозыш пурмышт кэчак, колхозыш пурымо дэч ончыч йал озанлык пашаштэ лийшэ йонгылыш пашалан, тўрлө штрапым пыштымэ сут приговор-влак вуйгэ шулат—пытат.

Чыла колхоз-влаклан самообложеньэ погымаштат льгот пуалтэш.

1930—31 ийыштэ Совет Ушэмысэ чыла колхоз-влак самообложеньэ дэч утаралтыт. Правичылстын лўмын лукмо пунчалжэ почэш колхоз-влакын кулак дэч шупшын налмэ имушэствэ-влаклан тўлышаш порысышт вуйгэ кудалталтэш,

Крэстйан ылышыштэ зэмлэустройство паша куго вэрым налэш. Мландэ вискалымэ паша эртарымэ годым посна ылышэ крэстйан-влаклан куго оксам тўлаш вэрэштэш. Правичылстын лўмын лукмо пунчалжэ почэш колхоз-влак мландэ вискалымэ паша эртарымаштат куго льготым налыт. Тылэч посна мландэ вискалымэ паша эн ончычак колхоз мландыштэ эрта адак колхоз-влаклан эн сай, эн ўйан мландэ пўчкын пуалтэш.

Колхоз озанлык-влаклан чэрэт дэч поснак мландэ ўйангдымэ минэрал ўй, урлыкаш вольык, тўрлө ыштымэ ўзгар-влак эн ончычак колталтэш.

Совэт правицылствэ колхоз-влаклан кузэ гынат куго, у тэкиным пуаш тырша. Трактор, комбайн, түрэдмэ машина-влакым түлэч молымат—чыла колхоз-влаклан эн ончыч кредит колтэн пуалтыт.

СОВЭТ ВЛАС МОЛАН КОЛХОЗНИК-ВЛАНЛАН ПОЛША.

Кулак дэн подкулачник-влак түрлө йөн дэнэ Совэт власын колхоз-влаклан түрлө льготым пумыжым, посна илышэ-влак дэч тойаш тóчат. Тыгэ колхоз-влакын куго пайдам пумыштым шойыштнэшт.

Тугэ гынат, умлышо посна илышэ крестйан кулакын политикшым раш ужэш. Кулак колхоз-лымо пашам чарэн ок кэрт. Тачысэ посна илышэ крестйан эрла колхозник лийэш.

Совэт влас ожсыж ганьяк колхоз-влаклан кугын полшэн шога.

Ты нэргэн „Колхозник-влаклан ваш мут“ лүман стачйаштыжэ Сталин йолташ тэвэ мом сэра:

„Совэт влас ончыкат колхоз-влаклан посна озанлык-влак дэч ойыраш, түрлө льгот-влакым пуаш тўнгалэш. Совэт влас ончыко мландэ ойырымаштэ, машина-влакым тракторым, урлыкашым пумаштат түлэч моло пашаштат, адак налогым тўлымо дэн кредит пумо пашаштат колхоз-влаклан льготым пуаш тўнгалэш.

Совэт влас молан колхоз-влаклан түрлө льготым пуа.

Тэвэ молан; колхоз вэлэ крестйан-влакым начар илыш гыч луктын утарэн кэртэш.

Сандэнэ, колхоз-влакым ойырэн түрлын полшымо йорло дэнэ кокла крэстйан-влаклан эн сай, эн чын полшымо пормо лийэш“.

Сталин йолташын „Колхоз вэлэ крэстйаным начар илыш гыч луктын, утарэн кэртэш“, манмэ шомакшым ушыш налына. Ты чын мутым посна илышэ массэ эркын-эркын умлаш тунгальэ. Шуко районышто колхоз-влакым посна илышэ крэстйан пырдыж авырэн. ССР Ушэмысэ уло крэстйан озанлык-влак кизыт колхозышко вуйгэ пурэн огытыл. Тугэ гынат, колхозлымо пашан сэнгымашыжэ ончылно—колхозлымо паша сэнга. Крэстйан-влак колхозын крэстйанлан пайда пумыжым кажнэ кэчын ужын колхозышко пурэн вэлэ пичкэмыш начар илыш гыч лэкташ лиймыжым умлэн шогат, сандэнэ колхозлымо паша сэнга. Адак колхозлымо паша сандэнак сэнга: колхоз-влак посна илышэ крэстйан-влаклап кузэ паша ышташ, кузэ шэм карышым кэлгыгыч комарап шкэ пашашт дэнэ ончыктэн пуыч.

У КОЛХОЗНИК-ВЛАК ВЭРЧ.

Ончылтэнак каласэнна ильэ, посна крэстйан озанлык-влакын колхозышко шкэ йогэн пурымыштым вучэн кийаш ок лий. Вэрласэ кажнэ партий йачэйкэ да кажнэ колхозлан кэчэ дэч кэчын колхозышко у посна илышэ крэстйан-влакым пуртышаш вэрч пашам кумдан шарыман. Тэвэ молан Совет влас у посна илышэ крэстйаным колхозышко пуртышаш вэрч пашам кумдан:

шарышэ колхозым иалыштэ ышкэнжын пэнггыдэ энэтышыжлан шотла.

Мо туганьэ колхоз, колхозышто погымо шурно кузэ ужашлалтэш, кажнэ колхозник монарэ пашадарым налэш, колхоз-влаклан могоаньэ льгот-влак пуалтыт,—чыла ты нэргэн посна илышэ крестйан-влак шинчат ильэ гын шукужо ала кунамак колхозышто лийэш ильэ.

Вэрласэ чыла организатсэ-влаклан посна илышэ крестйан коклаштэ колхозын куго пайда пумыжо нэргэн, Совет власын колхозлан могоаньэ льготым пумыж нэргэн умландараш кұштымыжө —пэш кўлэш паша.

Партий кўштымө пашам илышыш пуртыдымө йачэйкэ дэн учрэждэн-влак кулак дэн тудын агэntyшт-влаклан вэлэ полшат.

Кажнэ вэрласэ организатсылан колхозлымо пашам у шўдө, тўжэм посна крестйан озанлык-влакым колхозыш ушымо лозунг дэнэ ыштыман.

Шуко ок лий ты нэргэн Колхозсэнтр пэш кўлэш пунчалым лукто. Ты пунчал почэш колхоз-влак посна илышэ крестйан-влакым погэн, погынымашым ыштэн, нунын ончылан колхоз-влаклан шкэ пашашт нэргэн отчотым ыштыман.

Колхоз пашам пырля ыштэн кузэ ончыко кайэн, шурным мунарэ кузэ погэн налын, кузэ колхозышто киндэ йамдылымэ паша кайа, погымо шурно докот кузэ пөлалтэш, колхозник-влак монарэ пашадарым налыныт—тидым посна илышэ крестйанлан чыла ойлэн пуыман.

Колхозышто тэнэйэ йорло Сидоров альэ кок-ла крестйан Сэмонов пашадарым монарэ налыныт, ожно нуно пашадарым монарэ налыныт, киндым нуно монарэ налыныт, ожно монарэ налын илэныт, тэнэйэ монарэ киндэ угэн кодын, ожно монарэ кодэныт посна илышэ крестйан-влаклан тыдым чыла умландарэн ойлэн пуаш күлэш.

Ты погынымаштэ ончыко кайымэ да сай паша-влак дэнэ гына моктаныман огыл, пашаштэ улшо шуко ситыдымаш нэргэнат ойлаш күлэш. Посна илышэ крестйан-влак дэн ик вэрэш пыр-ля кангашэн, ты ситыдымашым пытараш йөнум кычалшаш вэрч погынымаштэ ситыдымаш нэргэнат пэш ойлаш күлэш, ойлыдэ төрлаташ ок лий.

Кажнэ колхозлан кулак агитатсэ дэнэ кучедалаш, посна илышэ крестйан коклаштэ чарныдэ колхозлымо пашан күлэшыжым умландараш колхозник-влак кокла гыч лумын комисым ойырыман. Ты умландарымэ паша дэч посна колхозлан посна илышэ озанлык-влаклан шурно погаш, кыраш, удаш, киндэ йамдылаш күрылтдэ полшэн шогыман. Ик мут дэнэ каласымэ годым посна илышэ йорло дэн кокла крестйан-влаклан колхозлан коч куштат, коч кунамат полшэн шогыман.

Лиймэ вэрэ йалыштэ сай могырым ончыктышо активист-влакым ушэн колхозлымо инициативнэ группым ыштыман. Тыганьэ группо-влак колхоз-влаклан шкэ йырышт посна илышэ крестйан-влакым колхозыш шупшаш, колхозлымо лапам вийандаш полшат.

Колхоз көргө пашаштэ сотсиалист тагасыма-
шым кумдан шарэн, колхоз-влаклан посна илышэ
коклаштэ ыштымэ куго пашамат мондыман огыл
тыдэ пэш кўлэш куго паша. Ты паша кампаньэ
паша лийман огыл, вэс мут дэнэ каласаш гын
ик жап ыштэн варажым кудалтыман огыл. Посна
иышэ крэстйан-влак коклаштэ кўрылтдэ, вийын,
кажнэ кэчын пашам ыштэн шогыман.

Пашам тугэ шындыман—кажнэ батрак, йорло,
кокла крэстйан сурт колхозын шурно лэқтышы-
жым, докотшым шинчыдэ ынжэ код.

Ты пашам мучко шуктэна гын—мэ пўтўньэк
колхозыш ушымо пашам вийандэна, колхозлымо
пашан кулак класышкэ пытартыш шоло мэнгым
кэрлмэ кэчыжым эшо вашкэрак лышэмдэна.

ССР Ушэм Калык-влак Рүдö Савыктыш

шушаш шошым ага кампаньэ эртараш
тыгань кнага-влакым луктэш:

1. Бабанов.—Шошым ага вудымö, колхоз пашам шарымэ
2. Сэмьонов.—Колхоз вэрч
3. Зубов.—Крестйанлан мом шпичыман
4. Ильин.—Пашазэ бригадэ-влак йал пашаштэ
5. Ильин.—Паша вийым сай шындымэ—колхозын нэгызшэ
6. Залого.—Тыкыр пасуэш вудымö нэргэн
7. Сигаркин.—Тэрыс — мландэ уйандыш
8. Мэликов.—Ломыж — мландэ уйандыш
9. Жданов.—Урлык сортироватлымэ машина-влак
10. Уткин.—Молан урлыкым эрыктыман
11. Чижов — Шож
12. Данилов.—Парэнгым ончэн куштымо
13. Ван'лов.—Пасуэш шудо вудымö
14. Йэсин.—Трактыр могонь пайдам пуа

ЗАКАЗЫМ ТЫГАЙ АД ЭС ДЭНЭ КОЛТЫЗА:

1. Москва, центр, Никольская, 10, Центриздат.
2. Москва, 9, Кузнецкий мост, 4, Книжпочта Центриздата.

Акшэ 10 ырш.

3815

Цена 10 коп.
с. х.—1

Мар. Л.
2-226

На марийском языке
(Восточно-луговое наречие)

Н. И. ЗУБОВ. Что теряет единоличник.
Перевод ИСКАКОВА В.

ЦЕНТРИЗДАТ
Москва, центр, Никольская, 10.

	Map.
	2-226